

BEŞ ALTI YAŞINDA ÇOCUĞU OLAN BABALARIN, BABALIK ROLÜNÜ ALGILAMALARI İLE AİLE KATILIM ÇALIŞMALARINI GERÇEKLEŞTİRMELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Hakan ŞAHİN*
Serap DEMİRİZ**

ÖZET

Bu araştırma, 2010-2011 yılında Ankara İli Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi bağımsız anaokullarına giden 5-6 yaş grubu çocukların babalarının, babalık rolünü algılayışlarını, okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarına katılım durumlarını ve babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmaları arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini; araştırma evrenini oluşturan okullarda bulunan 7807 çocuğun babalarından seçilen 650 baba oluşturmaktadır. Bu araştırmada, $\alpha=0,01$ düzeyi seçilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak "Kişisel bilgi formu", Babalık Rolü Algı Ölçeği ve Aile Katılım Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda: Çocuğun cinsiyetinin, babalık rolünü ve aile katılımını etkilemediği bulunmuştur. İlk çocuğu olan babaların, babalık rolü algısı ve ev temelli katılım düzeyi yüksek bulunmuştur. Tek çocuklu babaların, iki ve daha fazla çocuklu babalardan, babalık rolü algısı ve ev temelli katılım düzeyi yüksek bulunmuştur. Babaların yaşı yükseldikçe aile katılım düzeyleri de yükselmektedir. Babanın öğrenim düzeyi ve ekonomik düzeyi yükseldikçe babalık rolü algısı ve aile katılım çalışmalarına katılımları artmaktadır. İlk baba olma yaşı yükseldikçe, Aile katılım düzeyleri de yükselmektedir. Babalık rolü algısı yüksek olan babaların, aile katılım çalışmalarına katılımları da yüksek olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Babalık rolü algısı, aile katılımı

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PERCEPTION OF FATHERHOOD ROLE AND THE PARTICIPATION INTO FAMILY PARTICIPATION ACTIVITIES

ABSTRACT

This is a descriptive research aiming to explore the relationship between perception of fatherhood role, participation in family participation studies

* Bilim Uzmanı, Meb Okul Müdürü Hakancela@hotmail.com

** Yrd. Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilimdalı, demiriz.serap@gmail.com

administered by preschool institutions and perception of fatherhood role with family participation studies of fathers of 5-6 years old children who are students of officially independent kindergarten affiliated with Ankara National Education Directorate in 2010-2011. 650 fathers out of 7807 were selected as sample. In this research, $\alpha=0,01$ level has been chosen. In the research, Personal Information Form, Fatherhood Role Perception Scale and Family Involvement Scale were used as data collection tools. As a result of research: Gender of child do not affect fatherhood role and family participation. Fathers with first child are high on fatherhood role perception and home based family participation. Fathers with one child are higher on fatherhood role perception and home based family participation than father with two or more children. As father's age grows, so does his participation, too. As father's status of education and economy improves, their fatherhood role perception and family participation improves, too. As the age of becoming a father for the first time increases, so does a family participation level. Fathers high on fatherhood role perception participates more family participation studies.

Key words: Fatherhood role perception, family involvement,

GİRİŞ

İlkel toplumlardaki ailelerde sadece “annelik” tanımlanmış, erkeklerin üremedeki rolü biyolojik olarak bilinmediğinden babalık tanımlanmamıştır. Erkekler sadece yaşamı sürdürmeyi sağlamaları öğretilmiştir. İnsanlar biyolojik babalığın farkına vardıklarında ve yaşamın gücü kadından erkeğe geçtiğinde ise akraba olmak ve ‘baba olmak’tan doğan güç için savaşlar yapılmıştır. Bu düzen erkeklerin ve babaların ev, eş, çocuklar, akrabalar ve köleler üzerinde otorite kurmalarını sağlamıştır. Erkekler evlerinin reisi, malların ve toplumsal yaşamın efendisi olmuş; bu da onları, otoriter ve baskıcı kişiler haline getirmiştir. Bu durum babaların evden ve çocuklardan uzak kalmaları ile sonuçlanmıştır (Pontes ve diğ. , 2006: 2).

Psikoloji alanında yapılan araştırmalarda babalar yıllardır gözardı edilmişlerdir. Sosyalleşme üstüne yapılmış çeşitli araştırmalar, anne-çocuk etkileşiminin türlerine veya aile tiplerine odaklanmış, bunların çocuğun kişiliğine ve toplumsal davranışlarına olan etkilerine yoğunlaşmıştır. Baba-çocuk ilişkisini inceleyen araştırma sayısı çok azdır. Bunun nedeni, çocuğun gelişimini etkileme konusunda babalardan çok annelerin önemli olduğu düşüncesidir. Bu “geleneksel baba kavramı” konusunda iki teorisyen, Sigmund Freud ve John Bowlby öne çıkar. Freud, babaların çocuğun gelişiminin sonraki dönemlerinde önemli olduğunu vurgulamıştır. Bebek ile anne arasındaki ilişkinin çok önemli olduğu, bunun bebeğin kişiliğini ve sosyal ilişkilerini

şekillendirmede büyük önem taşıdığı vurgulamıştır. Bağlanmanın önemini vurgulayan Bowlby ise bebeğin bağlanmasındaki ilk ve en önemli unsurun anne olduğunu belirtmiştir (Parke, 1985 : 4; Bowlby, 1998: 2).

Sosyolojik açıdan on sekizinci yüzyılda ataerkillik, kadının konumu ve yaşamında uğradığı ayrımcılığa işaret etmektedir. Ataerkillik erkek otoritesine dayanan sosyal örgütlenmedir. Soy ağacı erkeğe göre belirlenir, çocuklar erkeğin bulunduğu yerde yaşar, en büyük suç erkek otoritesine karşı gelmektir ve en büyük erdem otoriteye karşı itaatkar olmaktır. Ataerkil erkek, parayı temin eden ve ailenin devamını sağlayan kişi olarak ifade edilmektedir. Evin geçimi, kadın ve çocukların bakım sorumluluğu erkeğe aittir (Pira ve Elgün, 2004: 539; Timurturkan, 2009 :139). Geleneksel Türk toplumu güçlü bir ataerkil yapıya sahip olup Türk toplumunda baba otoritesi önemlidir. Geleneksel baba rolü, iyi geçim sağlayıcı olan, katı disiplin uygulayan ve zaman zaman oyun arkadaşı olan bir baba rolüdür (Feldman ve diğ. 1983). Babalar çocuklarına hem az zaman ayırmakta hem de çocuk bakım sorumluluğunu az üstlenmektedirler (Akt: Kuzucu, 1999: 11).

Günümüze doğru bu durum giderek değişiklik göstermekte, çalışan anne sayısı sürekli artmaktadır. Bu durum, çocuğun bakımı ve büyütülmesine ilişkin sorumlulukların eşler arasında paylaşılmasını da zorunlu hale getirmektedir. Annelerin mesaiye ya da nöbete kalması durumunda çocuklarının bakımını çoğunlukla babalar üstlenmektedir. Diğer taraftan anne ve baba aynı anda işten eve dönseler bile anne çoğunlukla ev işleriyle uğraşırken, çocukla ilgilenmek babalara düşmektedir. Baba, çocuğun anne karnında olduğu dönemden başlayarak tüm yaşamı boyunca önemini değiştirerek koruyan kişidir. Babalar, çocuğun tüm gelişiminde önemli bir unsurdur. Bu nedenle babaların çocukları ile birlikte oldukları zamanları yeterince nitelikli etkileşimlerle geçirmeleri, çocuğun gelişimi için son derece önemlidir. Çocuk ile geçirilen zamanın süresi değil niteliği önemlidir. Bu nedenle tüm gün çalışarak eve geç gelen yorgun babalar, çocukları ile geçirebilecekleri zamanın sınırlılığında yakınmamalıdır. Sınırlı zamanlar bile verimli değerlendirilebilirse, çocuk bu etkileşimden istenilen düzeyde yararlanabilir. Böylelikle tüm gelişim alanları açısından kritik öneme sahip olan yaşamın ilk yıllarındaki baba-çocuk etkileşimi çocuğun ihtiyaçlarını karşılayıcı düzeyde olabilir. Okul öncesi dönemin, yaşamın ileriki yılları için temel oluşturduğu bilinmektedir. Bu dönemde babalar ile çocuklar arasında kurulacak etkili iletişim, yaşanan nitelikli paylaşımlar daha sağlıklı bireylerin yetişmesini sağlayacaktır (Hoffman, 1977: 205; Ünüvar, 2008: 14; Zembat ve Unutkan, 2001: 34).

Babalar eskiye göre günümüzde çocuklarıyla daha çok zaman harcamaktadırlar. Babaların çocuklarıyla harcadıkları zaman hem babalar hem

de çocuklar için çok önemlidir. Baba çocuğuyla yoğun ve yakın bir ilişki kurduğunda hem kendisinin hem de çocuğunun gelişimine katkı sağlar. Baba katılımında ailede en çok yararı baba-çocuk ilişkisinin sağladığını uzmanlar belirtilmektedir. Babanın çocuğun yaşamına etkin bir şekilde katılması onun ihtiyaçlarını daha iyi öğrenmesini, dolayısıyla ihtiyaçlarının daha iyi karşılamasını sağlar. Bu durumda, anne ya da babanın tek başına çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken karşılaştığı zorluklar oluşmaz. Anne ve baba çocuğun sorumluluğunu alarak sadece diğer ebeveyne destek olmamakta, ebeveynler birbirlerinin zayıf yönlerinden kaynaklanan olumsuzlukları da ortadan kaldırmaktadır (Lamp, 1977; Russell, 1982; Tallman ve diğ., 1983; Akt: Kuzucu, 1999 : 15).

Anne-babaların çocuk yetiştirme tarzlarının; çocukların psiko-sosyal, zihinsel, dil, cinsel ve bedensel gelişimlerini etkilediğini belirten Senemoğlu (2004), anne-babaların çocuklarına karşı olan tutum ve davranışlarının yanı sıra, aile içinde anne-baba ve diğer bireylerin etkileşimlerinin niteliğinin de çocukları önemli ölçüde etkilediğini vurgulamaktadır. Birbirleriyle sıcak ve sevecen, saygı temeline dayalı ilişkiler içerisinde olan bir ailede çocuğun tüm gelişimlerinin beslendiğini; huzursuz, çekişmeli, kavgalı bir ailede çocuğun gelişiminin olumsuz etkilendiğini ifade etmektedir.

Çocukların ilk öğretmenleri aileleridir. Aileler, evde gerçekleşen doğal öğrenme ortamında çocuğa bir öğretmenin yapılandırabileceği tüm durumlardan daha zengin olanaklar sunabilmektedir. Erken çocukluk yılları boyunca anne-babalar günlük yaşam olayları içinde çocuklarının araştırması, çevreyle aktif etkileşim içine girmeleri ve gözlemlerini taklit etmeleri yoluyla öğrenmeleri için sonsuz olanaklar sunarlar. Aile çocuğun informal eğitiminin gerçekleştiği, okul ise formal eğitimin verildiği kurumlardır. Toplumsal amaçlara ulaşmada bu iki eğitim sürecinin birbiri ile bütünleşmesi ve tutarlılık göstermesi büyük önem taşımaktadır. Günümüzde okul yalnızca bilgi aktaran bir kurum değildir. Okullar bir yönden çocuk ve gençlerin yaşama hazırlanmaları ve sosyalleşmeleri sürecinde rol oynarken, diğer yönden de anne ve babaların eğitime yardımcı olmak zorundadır. Okulun çevre ile ilişkilerini belirleyici en belirgin unsur okul-aile arasındaki ilişki ve iş birliğidir. Okula düşen görev, okul-aile ilişkilerini arttırıcı tedbirler almak ve bu yönde faaliyetler düzenlemektir. Etkili bir eğitim için okulda aile katılımının kesinlikle gerekli olduğunu belirterek, okul ve aile kurumunun beraber çalıştığında olumlu sonuçlar alınacağı vurgulanmaktadır (Gürşimşek, 2002: 25; Kaya, 2002: 11; Zembat ve Unutkan, 2001: 31; Tezel Şahin ve Özyürek, 2010: 47).

Çocukların eğitiminde okul-aile iş birliğinin sağlanmasında, aile katılım çalışmalarında annenin de babanın da katılımı gerekmektedir. Okul öncesi

eğitim programlarında aile katılımı denildiği zaman özellikle annelerin katılımı akla gelmekte, babaların katılımı gözden kaçırılmaktadır. Oysa babaların okul-aile ilişkisine katılması önemlidir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda da baba katılımının sonuçlarının çocuklar için önemli olduğu görülmüştür. Baba, çocuğun öğrenme sürecinde cinsel, zihinsel ve kimlik gelişiminde gerekli bir erkek rol modelidir. Bu rolde babanın kültürel geçmişi ve gelir düzeyi önemli olmayıp her durumda babalar çocuklarının gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Yapılan çalışmalar da, babalar çocuklarıyla sıcak ilişkiler kurarak okul etkinliklerine aktif olarak katıldığında çocukların okula karşı tutumlarının daha olumlu olduğunu, kendilerine güvenlerinin arttığını, cinsiyet rollerinin daha iyi geliştiğini ve daha sağlıklı davranışlar sergiledikleri, ayrıca akademik başarısının da yüksek olduğunu göstermektedir (McBride ve Rane 1996; Nord, Brimhall ve West, 1997; Gren, 2001; Eliason ve Jenkins, 2003; McBride ve Lutz, 2004; PTA, 2005; Akt:Tezel Şahin ve Özbey, 2010: 49).

Okul öncesi eğitimin kalitesini arttırmak için, aileyi mutlaka eğitimin içine katmak gerekir. Aile eğitimi çalışmalarında yalnızca annelere yönelik değil, babaları da içine alan eğitim programları düzenlenmelidir. Yapılan araştırmalar, babaların çocuklarının gelişimi ve eğitiminde büyük öneme sahip olduğu ve çocuğun eğitime katılımının çocuğun her açıdan gelişimini olumlu biçimde etkilediğini ortaya koymaktadır (Gürşimşek, 2002: 25) Babalık kimliği ve babaların çocuk yetiştirme konusunda rol modeli olarak önemlerine ilişkin çalışma bulguları, babaların eğitim sürecine katılımını etkileyen çalışmalara ilgiyi arttırmıştır (Kuzu, 2006: 6).

Bu noktadan hareketle bu araştırmayla, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi bağımsız anaokullarına giden 5-6 yaş grubu çocukların babalarının, babalık rolünü algılayışlarının, okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarına katılım durumlarının ve babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların babalarının, görüşlerine dayalı olarak, babalık rolünü algılamalarıyla okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılım düzeylerinin incelenmesini amaçlayan betimsel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi bağımsız anaokullarına devam eden 5-6 yaşındaki çocukların babaları oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, araştırma evrenini oluşturan okullarda bulunan toplam 7807 çocuktan seçilen 650 çocuğun babası oluşturmuştur. Örneklem sayısı belirlenirken Çıngı (1994: 25) tarafından uyarlanan tablo ölçüt alınmıştır. Buna göre, 8000 kişilik evrenden 0,05 sapma miktarı ve $\alpha=0,01$ düzeyinde 615 kişi alınır. Bu araştırmada ise $\alpha=0,01$ düzeyi seçilerek örneklem sayısı 650 olarak belirlenmiştir. Araştırmada araştırmacıların geliştirdiği “Kişisel Bilgi Formu”, Kuzucu (1999) tarafından geliştirilen “Babalık Rolü Algı Ölçeği” (BRAÖ) ve Gürşimşek (2003) tarafından geliştirilen “Aile Katılım Ölçeği” kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Babalık Rolü Algı Ölçeği, hem bireysel hem de grup halinde uygulanabilen bir ölçektir. Ölçekte babalık rolü algısını ölçen 14’ü olumlu, 11’i olumsuz (2, 4, 8, 11, 12, 16, 20, 22, 23, 24, 25) olmak üzere 25 ifade bulunmaktadır. Babalık Rolü Algı Ölçeği’nde maddelerin karşısında deneklerin yargılarını belirtecekleri beş basamak (Beşli likert tipi) bulunmaktadır. Bu basamaklar: 1- Hiç uygun değil, 2- Pek uygun değil, 3- Kararsızım, 4- Kısmen uygun, 5- Tamamen uygun şeklindedir. Olumlu maddeler 1’den 5’e doğru, olumsuz maddeler ise 5’ten 1’e doğru puanlanarak ölçümde uyum sağlanmıştır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması, babaların, babalık rolü algısının olumlu olduğunu göstermektedir. Babalık Rolü Algı Ölçeği’nin geliştirilmesi sürecinde, ölçeğin orijinalinde, Faktör Analizi yapılmamış, alt gruplar oluşturulmamıştır. Kuruçırak’ın (2010) yaptığı çalışmada elde edilen puanlar üzerinden Faktör Analizi yapılmıştır. Babalık Rolü Algı Ölçeği’nin Faktör Analizi sonucunda anlamlı üç alt grup oluşmuştur. Bu alt gruplar babaların 12 tanesi Babalık rolüne ilişkin olumlu, (17, 18, 5, 14, 19, 1, 6, 15, 3, 7, 21, 4), 10 tanesi Babalık rolüne ilişkin olumsuz (22, 12, 24, 23, 8, 25, 16, 2, 11, 20), 3 madde de (10, 9, 13) çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılarını içermektedir. Yapılan faktör analizinde, ölçeğin 4. maddesi olan “Gerektiğinde çocuğunu döverek cezalandırır.” maddesinin hem babalık rolüne ilişkin olumlu hem de babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt gruplarında yer aldığı saptanmıştır. Maddenin 1. alt grupta aldığı değer 0.357, 2. alt grupta aldığı değer ise 0.347’dir. Madde daha yüksek değer almış olduğu 1. alt grup içinde değerlendirmeye katılmıştır. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa Katsayısı 0.75’tir. Bu araştırmada yapılan analizde ise ölçeğin Cronbach Alfa Katsayısı 0.90 olarak bulunmuş olup oldukça yüksektir. Babalık Rolü Algı Ölçeği’nin alt

grupları Cronbach Alpha katsayıları babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubu için 0.84, babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubu için 0.85 ve çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar için 0.78 olarak bulunmuş olup oldukça yüksektir (Kuzucu, 1999: 67-69; Kuruçırak, 2010: 33).

Fantuzzo, Tighe ve Childs tarafından (2000) orijinal olarak geliştirilen Aile Katılım Ölçeği (Family Involvement Questionnaire) toplam 25 maddeden ve 3 alt boyuttan (Ev Temelli Katılım-ETK, Okul Temelli Katılım-OTK, Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım OATK) oluşmaktadır. Her bir madde beşli likert türü bir ölçek üzerinden değerlendirilmekte ve puanlanmaktadır (1: her zaman, 2: sık sık, 3: bazen, 4: nadiren, 5: hiçbir zaman). Ölçeğin orijinal uygulamasında güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak saptanmıştır (Gürşimşek, 2003). Gürşimşek'in (2003) Türk örnekleme üzerinde 200 ebeveynle yürüttüğü çalışmada ölçme gücü açısından düşük maddeler çıkarılmış ve 21 maddelik ölçeğin güvenilirlik katsayısı alt boyutlar için sırasıyla 0.79, 0.69, 0.84 ve tüm ölçek için 0.87 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt ölçekleri arasında Pearson Korelasyon Katsayılarına göre yapılan güvenilirlik analizinde Okul Temelli Katılım ile Ev Temelli Katılım alt boyutları arasında $r=0.49$ ($p<.05$), Okul Aile İş birliği Temelli Katılım ile Okul Temelli Katılım alt boyutları arasında, $r=0.73$ ($p<.05$) ve Ev Temelli Katılım ile Okul Aile İş birliği Temelli Katılım boyutları arasında $r=0.60$ ($p<.05$) düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. Faktörlere ilişkin faktöriyel genişlik açıklığı Okul Temelli Katılım alt boyutu için 0.45 -0.68 arası, Ev Temelli Katılım alt boyutu için 0.52 - 0.73 arası ve Okul Aile İş birliği Temelli Katılım alt boyutu için 0.77 olarak bulunmuştur. Üç faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyansı % 63.199'dur. Bu bulgular, ölçeği oluşturan üç faktörün birlikte maddelerdeki toplam varyansı ve ölçeğe ilişkin varyansı yeterli düzeyde açıkladıkları görülmüştür (Gürşimşek, 2003). Gürşimşek ve diğerleri (2005) tarafından 161 babadan oluşan örnekleme yapılan diğer bir çalışmada ölçeğin alt ölçekler için güvenilirlik katsayısı sırasıyla 0.83, 0.72 ve 0.90 ve tüm ölçek için 0.92 olarak belirlenmiştir. Okul Temelli Katılım (OTK) alt ölçeği, ailenin okuldaki eğitimsel etkinliklere çocuğu ile birlikte katılımı ile ilgili davranışları tanımlayan 7 maddeden (Örneğin okul çalışmalarına gönüllü olarak katılırim, okulun düzenlediği sosyal etkinliklere katılırim, okula maddi katkı sağlayacak etkinliklere katılırim); Ev Temelli Katılım (ETK) alt ölçeği, ailenin okul dışı ortamlarda çocuğun öğrenme sürecine desteğini belirlemeye yönelik davranış ve etkinlikleri tanımlayan 5 maddeden (Örneğin çocuğuma hikayeler okurum ya da anlatırım, çocuğuma evde öğrenme materyalleri sağlarım) Okul Aile İş birliği Temelli Katılım (OATK) alt ölçeği ise ailenin öğretmen ve okul personeli ile çocuğun gelişimine yönelik etkileşim düzeyini tanımlamaya yönelik 9 maddeden

(Örneğin evde yapılacak etkinlikler konusunda öğretmenle konuşurum, problemlerle ilgili konuşmak ve bilgi edinmek üzere okul yönetimi ile görüşürüm) oluşmaktadır (Gürşimşek ve diğ. 2005: 183).

Araştırma için gerekli izinler alındıktan sonra, Ankara'nın 17 ilçesinde bulunan 55 resmi bağımsız anaokulunun yöneticileri ve öğretmenler araştırmacı tarafından bilgilendirilmiştir. Araştırmacı babalar tarafından doldurulmak üzere toplam 1000 adet ölçme aracı dağıtmış, ancak ölçme araçlarından 794'ü dönmüştür. Eksik ve hatalı doldurulmuş ölçme araçları elendikten sonra çalışmada kullanılmak üzere toplam 650 babaya ait veriler değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Öncelikle çalışmanın örnekleme ilişkin demografik özelliklere ilişkin tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Aile Katılımı Ölçeği toplam ve alt ölçek puanlarıyla, Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının çocuğun cinsiyeti, kardeş sayısı, babanın yaşı ve babanın öğrenim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi kullanılarak test edilmiştir. Aile Katılımı Ölçeği toplam ve alt ölçek puanlarıyla Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının, çocuğun doğum sırası ve ailenin gelirine göre fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. ANOVA sonucunda anlamlı düzeyde farklı bulunan gruplar arası karşılaştırmalar Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi ile yapılmıştır. Değişkenler arası korelasyonlar, Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplanarak analiz edilmiştir. Son olarak babanın, ilk baba olma yaşı ve babalık rolü algısının, aile katılımı alt ölçekleri yordama düzeyleri, çok değişkenli bir analiz olan Path Analiziyle değerlendirilmiştir. İstatistik manidarlık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın örnekleme ilişkin demografik özelliklere ait bulgulara göre;

Araştırmaya katılan babaların, çocuklarının cinsiyetine göre dağılımları incelendiğinde, %49.23'nün kız çocuğu, %50.77'sinin erkek çocuğu olduğu görülmektedir. Babaların çocuklarının doğum sırasına göre dağılımları incelendiğinde %64.31'nin ilk çocuk, %7.85'nin ortanca çocuk, %27.85'nin ise son çocuğun araştırma kapsamındaki okullara devam ettiği görülmektedir. Babaların sahip olduğu çocuk sayısına bakıldığında, %39.63'nün tek çocuk, %60.37'sinin de iki ve daha fazla çocuğu olduğu görülmektedir. Babaların, %73.85'nin 20-39 yaş aralığında, %26.15'nin de 40 yaş ve üzerinde olduğu, %38.92'sinin lise, %61.08'nin de yüksek öğrenim düzeyinde olduğu

görülmektedir. Babaların %13.53'nün 1000 TL ve altı , %72.44'nün 1001-4000 TL, %14.03'nün de 4000 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

Araştırma örnekleminin farklı değişkenlerine ilişkin istatistik analizleri tablo 1-7 arasında verilmiştir.

Tablo 1. *Aile Katılımı ve Babalık Rolü Algısının Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklarının t Testiyle Karşılaştırılması*

	Çocuğun Cinsiyeti				t(648)	p
	Kız		Erkek			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Okul Temelli Katılım	17.98	5.87	17.86	5.76	0.268	.789
Ev Temelli Katılım	20.23	3.12	19.99	3.07	1.008	.314
Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım	26.46	9.00	26.51	8.69	-0.083	.934
Aile Katılımı (toplam)	64.67	15.48	64.35	15.14	0.258	.797
Babalık Rolü Algısı	104.07	10.65	104.28	10.46	-0.259	.795

$p > .05$

Tablo 1'de görüldüğü gibi bağımlı değişkenlerden elde edilen puanlarda cinsiyete göre farklar istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p > .05$). Aile Katılımı ve Babalık Rolü Algısı arasındaki farkların çocuğun cinsiyetine göre karşılaştırılması, baba katılımının çocuk cinsiyetine göre farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu araştırma bulguları daha önce de Marsiglio (1991), Evans (1997), Coley ve Morris (2002), Yılmazçetin (2003) ile Paulson, Dauber ve Leiferman (2010) tarafından da saptanmıştır. Araştırmanın bulgularıyla farklılık gösteren araştırmalardan Tiedje ve Darling-Fisher (1996)'in çalışmasında, erkek çocuğa sahip babaların, çocuklarıyla birlikte daha çok vakit geçirdiği ortaya konmuştur. Hudson ve diğerleri (2001) tarafından yapılan bir çalışmada da babaların erkek çocuklarının bakımında kız çocuklarına göre daha rahat oldukları tespit edilmiştir. Baba katılımı, bazı sonuçlara göre erkek çocukların yaşamlarında daha etkili gibi görülse de, cinsiyete göre herhangi bir farklılık olmadığını saptayan araştırma sonuçları, babaların özellikle de okul öncesi dönemde çocuklarının cinsiyetine bakmaksızın onlara ilgi gösterdiklerine işaret ediyor olabilir. Bu verilere dayanılarak değişen toplumsal rollerin ve rollere ilişkin tutumların, babaların çocuk yaşamındaki önemine dair bilgi kazanımlarının, vardığımız sonuçla bağlantılı olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 2
Aile Katılımı ve Babalık Rolü Algısı Arasındaki Farkların Doğum Sırasına Göre ANOVA Testiyle Karşılaştırılması

	Doğum Sırası						F(2, 647)	p	Post Hoc‡
	İlk çocuk (A)		Ortanca çocuk (B)		Son çocuk (C)				
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS			
Okul Temelli Katılım	17.97	5.73	18.38	7.06	17.67	5.62	0.339	.712	-
Ev Temelli Katılım	20.53	2.90	18.94	4.04	19.47	3.04	11.697	<.000	A>B=C
Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım	26.63	8.89	25.71	9.75	26.37	8.48	0.271	.762	-
Aile Katılımı (Toplam)	65,12	15,05	63,03	19,18	63,51	14,65	0.965	.382	-
Babalık Rolü Algısı	105.22	10.42	101.27	11.51	102.57	10.25	6.195	.002	A>B=C

‡ Gruplar arası çoklu karşılaştırmalar Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi kullanılarak yapılmıştır ($p < .05$).

Tablo 2’de görüldüğü gibi doğum sırasına göre Ev Temelli Katılım ($F(2, 647) = 11.697$; $p < .01$) ve Babalık Rolü Algısı ($F(2, 647) = 6.195$; $p < .01$) düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalarda, İlk çocuğu olan baba grubundan kaynaklandığı saptanmıştır. İlk çocuğu olan babaların Ev Temeli Katılım düzeyleri ortanca çocuklu ve son çocuklu babalara göre yüksek olduğu halde ortanca çocuklu ve son çocuklu babaların Ev Temelli Katılım düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Babalık Rolü Algısı için yapılan Tukey gruplar arası çoklu testinde ise ilk çocuğu olan babaların Babalık Rolü Algı düzeyi, ortanca ve son çocuğu olan babalardan yüksek bulunmuştur ($p < .05$). Ortanca ve son çocuğu olan babaların babalık rolü algı düzeyi iki grup arasında anlamlı fark göstermemiştir ($p > .05$).

İlk çocuğu olan babaların, ilk defa baba olmanın verdiği heyecanla, babalık rolü algılarının yüksek olması, onları Ev Temelli Katılım çalışmalarında da etkin olmaya ve çocuğun eğitiminde daha fazla rol almaya motive ediyor olabilir. Ortanca ve son çocuğu olan babaların, ilk çocuğu olan babalara göre puanlarının düşük çıkması, ilgi ve zamanın çocuklar arasında paylaşılması ve bütün bunlara bağlı olarak babalıktan alınan doyumun azalması olabilir. Ayrıca ilk ve ortanca çocukların kendinden küçük kardeşlerinin bakım, eğitim, oyun gibi ihtiyaçlarıyla ilgilenmelerinin babaların son ve ortanca çocuğa olan ilgisinin de azalmasına yol açtığı söylenebilir.

Tablo 3.

Aile Katılımı ve Babalık Rolü Algısı Arasındaki Farkların Kardeş Sayısına Göre t Testiyle Karşılaştırılması

	Kardeş Sayısı				t(644)	p
	Tek çocuk		İki ve daha fazla çocuk			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Okul Temelli Katılım	17.91	5.74	17.90	5.88	0.019	.985
Ev Temelli Katılım	20.61	3.02	19.75	3.10	3.488	.001
Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım	26.71	9.08	26.35	8.71	0.504	.615
Aile Katılımı (Toplam)	65.23	15.26	64.00	15.38	0.908	.364
Babalık Rolü Algısı	105.43	10.85	103.28	10.29	2.536	.011

Tek çocuklu babaların Ev Temelli Katılım ($t(644) = 3.488$; $p < .01$) ve Babalık Rolü Algısının ($t(644) = 2.536$; $p < .05$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Okul Temelli Katılım, Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım ve Aile Katılımı (toplam) puanlarında kardeş sayısına göre farklar istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p > .05$) (Tablo 3). Paquette ve diğerleri (2000), Seçer ve diğerleri (2007) ve Kuruçırak (2010) da çocuk sayısı arttıkça baba katılımı oranının azaldığı ve babalık algısının olumsuz yönde değiştiğini saptamıştır. Bu sonuçlar, babaların çocuklarıyla ilgilenmeleri için ayırdıkları vaktin, iki ve daha fazla çocukta azaldığı, ilk çocuktaki heyecanı kaybettiklerinden sonraki çocuklarına yeterli ilgili göstermediklerini düşündürmektedir. Ishii-Kuntz ve diğerleri (2004) ve Hamamcı (2005) bu sonuçların tersine, sahip olunan çocuk sayısı arttıkça anne-babaların yeterlilik algısı ve çocuk bakımına katılmalarının daha da arttığını ortaya koymuştur. Bu sonuç aile bağlamındaki kültürel farklılıklardan ve değişkenlerin demografik özelliklerinden dolayı ortaya çıkmış olabilir. Paulson ve diğerleri (2010) ise, ailedeki çocuk sayısının anlamlı etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Tablo 4. *Aile Katılımı ve Babalık Rolü Algısı Arasındaki Farkların Baba Yaşına Göre t Testiyle Karşılaştırılması*

	Baba Yaşı				t(648)	p
	20-39 yaş		40 yaş ve üzeri			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Okul Temelli Katılım	17.72	5.94	18.48	5.40	-1.472	.141
Ev Temelli Katılım	20.08	3.10	20.17	3.08	-0.326	.744
Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım	26.00	8.86	27.84	8.63	-2.342	.020
Aile Katılımı (Toplam)	63.80	15.41	66.50	14.85	-1.977	.049
Babalık Rolü Algısı	103.98	10.56	104.72	10.50	-0.785	.432

Tablo 4'te görüldüğü gibi 40 yaş ve üzerindeki babaların Okul-Aile İş birliği Temelli Katılımının istatistiksel olarak önemli düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($t(648) = -2.342$; $p < .05$). Buna ek olarak, 40 yaş ve üzerindeki babaların Aile Katılımı toplam puanları da istatistiksel olarak önemli düzeyde yüksektir ($t(648) = -1.977$; $p < .05$). Okul Temelli Katılım, Ev Temelli Katılım ve Babalık Rolü Algısı baba yaşına göre farklar istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p > .05$).

Araştırma bulgularını destekleyecek biçimde, Castillo, ve diğerlerinin (2010) yaptığı araştırmada yaşı daha büyük olan babaların çocuğun bakımına ve eğitimine daha fazla özen gösterdiği ortaya konmaktadır. Marsiglio (1993) babaların yaşı arttıkça, çocuğun eğitimine ve bakımına katılmaya daha istekli olduklarını saptamıştır. Araştırma bulgularının aksi yönünde Sevil ve Özkan (2009), baba yaşının artmasının, babanın bebek ve çocuk bakımına katılımı üzerinde etkili olmadığını belirtmiştir. Kuruçırak (2010), çalışmasında yaşın etkili bir değişken olmadığını, hangi yaşta olursa olsun babaların benzer sosyokültürel babalık algı-bilgi-becerisine sahip olduklarını düşünmektedir. Seçer ve diğerleri (2007) de çalışmalarında 35 yaşın altında olan babaların, 36 yaş üstünde olan babalara göre babalığa yönelik ilgi düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Babaların yaşı arttıkça bebeğin bakımına katılımlarının düştüğünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre ileri yaştaki babaların çocukların eğitime verdikleri önemin ve bu sürece katılımlarının yaşı küçük babalara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Aile katılımının alt ölçeklerinden Okul-Aile İş birliği Temelli Katılımı incelediğimizde babaların, daha çok iletişim gerektiren bilgileri çocuklarının öğretmeni ve okul idaresiyle paylaştığı görülmektedir. Yaş ilerledikçe babaların aile katılımlarının artmasını sağlayan en önemli faktörlerin, babaların yaşla birlikte deneyimlerinin artması, ataerkil kuralları önemsememesi, mesleki kariyerinin zirvesini yakalaması bu nedenle de çocuğuna yönelik ilgisinin artması olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Aile Katılımı ve Babalık Rolü Algısı Arasındaki Farkların Babanın Öğrenim Düzeyine Göre t Testiyle Karşılaştırılması

	Babanın Öğrenim Düzeyi					
	Lise		Yüksek Öğrenim		t(648)	p
	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS		
Okul Temelli Katılım	17.13	5.99	18.42	5.64	-2.774	.006
Ev Temelli Katılım	19.36	3.30	20.58	2.87	-4.976	<.000
Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım	25.54	9.32	27.09	8.47	-2.190	.029
Aile Katılımı (Toplam)	62.03	15.81	66.09	14.77	-3.323	.001
Babalık Rolü Algısı	99.95	11.12	106.87	9.21	-8.605	<.000

Yüksek öğrenim düzeyindeki babaların Okul Temelli Katılım ($t(648) = -2.774$; $p < .01$), Ev Temelli Katılım ($t(648) = -4.976$; $p < .01$), Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım ($t(648) = -2.190$; $p < .05$), Aile Katılımı (toplam) ($t(648) = -3.323$; $p < .01$) ve Babalık Rolü Algısı ($t(648) = -8.605$; $p < .01$) lise düzeyinde öğrenim görmüş babalara göre daha yüksek çıkmıştır (Tablo 5). Paquette ve diğerleri (2000) öğrenim düzeyinin temel bakım, fiziksel oyun ve disiplin konusunda katılım ile olumlu yönde ilişkili olduğunu saptamışlardır. Seçer ve diğerlerine (2007) göre babaların öğrenim düzeyi yükseldikçe babalığa yönelik olumlu tutumlarının da artması beklenebilir. Poyraz'ın (2007) çalışmasında da öğrenim düzeyi arttıkça babalık rolü algısının arttığı belirtilmiştir. Tezel Şahin ve Özbey (2009) öğrenim düzeyi yüksek olan babaların, çocuklarının okulundaki etkinliklere katılmaya daha kolay adapte olduklarını koymuşlardır.

	Aylık Gelir								
	< 1000 (A)		1001-4000 (B)		4000 < (C)		F(2, 603)	p	Post Hoc [‡]
	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS			
Okul Temelli Katılım	16.71	5.87	17.71	5.77	19.59	5.49	5.615	.004	A=B<C
Ev Temelli Katılım	19.19	3.51	20.03	2.99	21.05	2.91	7.809	<.000	A=B<C
Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım	25.64	8.52	26.16	8.93	28.48	7.91	2.887	.057	-
Aile Katılımı Toplam	61.54	15.39	63.90	15.30	69.12	13.84	5.837	.003	A=B<C
Babalık Rolü Algısı	95.54	10.68	104.67	9.86	108.94	8.14	42.817	<.000	A<B<C

Kuruçırak (2010), üniversite mezunu babaların diğer babalara göre kendilerini çocukların bakımında ilgili ve daha yeterli gördüklerini belirtmiştir. Sımsıkı (2011), üniversite ve üstü öğrenim düzeyine sahip babaların, baba katılım puanlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Tablo 6. *Aile Katılımı ve Babalık Rolü Algısı Arasındaki Farkların Aylık Gelir Düzeyine Göre ANOVA Testiyle Karşılaştırması*

‡ Gruplar arası çoklu karşılaştırmalar Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi kullanılarak yapılmıştır ($p < .05$).

Tablo 6’de görüldüğü gibi aylık gelir düzeyine göre Okul Temelli Katılım ($F(2, 603) = 5.615; p < .01$), Ev Temelli Katılım ($F(2, 603) = 7.809; p < .01$), Aile Katılımı toplam puanları ($F(2, 603) = 5.837; p < .01$) ve Babalık Rolü Algısı ($F(2, 603) = 42.817; p < .01$) düzeylerinde istatistiksel olarak önemli farka rastlanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda yüksek gelir grubunda olan babaların orta ve düşük gelir grubunda yer alanlara göre Okul Temelli Katılım, Ev Temelli Katılım, Aile Katılımı (Toplam) düzeylerinin fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p < .05$). Orta ve düşük gelir grubundaki babaların Okul Temelli Katılım, Ev Temelli Katılım, ve Aile Katılım (Toplam) puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$). Babalık Rolü Algısı için yapılan Tukey gruplar arası çoklu testinde ise Babalık Rolü Algısı en yüksekten en düşüğe doğru yüksek gelir düzeyi, orta gelir düzeyi ve alt gelir düzeyi olarak sıralanmıştır ($p < .05$).

Tablo 7. *Pearson Korelasyon Katsayıları*

	1	2	3	4	5	6
1. İlk Baba Olma Yaşı	1					
2. Okul Temelli Katılım	0.08 *	1				
3. Ev Temelli Katılım	0.16 **	0.41 **	1			
4. Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım	0.11 **	0.73 **	0.43 **	1		
5. Aile Katılımı Toplam	0.08 *	0.88 **	0.60 **	0.94 **		
6. Babalık Rolü Algısı	0.14 **	0.23 **	0.43 **	0.16 **	0.27 **	1

*: $p < .05$; **: $p < .01$

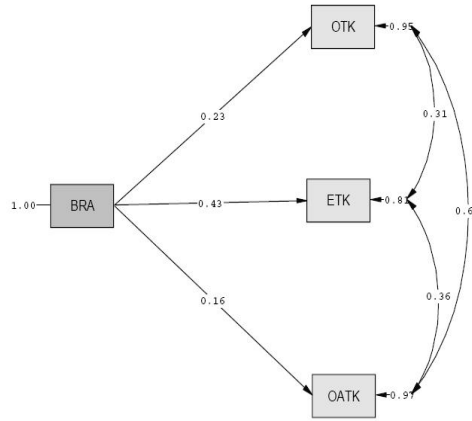
Tablo 7’de Değişkenler arasında hesaplanan Pearson korelasyonları verilmiştir. İlk baba olma yaşının Okul Temelli Katılımla korelasyonu anlamlı bulunmuştur ($r = .08; p < .05$).

Tablo 7’de ilk baba olma yaşıyla, aile katılım ölçeği alt faktörleri ve toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. İlk baba olma yaşının Babalık Rolü Algısıyla korelasyonu önemli bulunmuştur ($r = 0.14; p < .01$). Aile katılımı alt ölçekleri ve toplam puanları arasında orta düzeyden yükseğe doğru sıralanan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir ($p < .01$). Babalık Rolü Algısıyla, Aile Katılım Ölçeği alt faktörleri ve

toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonlar bulunmuştur ($p < .05$).

İlk baba olma yaşıyla, aile katılım ölçeği alt faktörleri ve toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. İlk baba olma yaşının Babalık Rolü Algısıyla korelasyonu önemli bulunmuştur. Aile katılımı alt ölçekleri ve toplam puanları arasında orta düzeyden yükseğe doğru sıralanan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. Babalık Rolü Algısıyla, Aile Katılım Ölçeği alt faktörleri ve toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonlar bulunmuştur. Geç yaşta (Örneklemin yaş aralığı “20-52”) baba olanların Aile katılım puanı ve Babalık rolü algısı yüksek çıkmıştır. Tablo 7’ de ilişkili bulunanlar Şekil 1 ve Şekil 2’ de Path analiziyle açıklanmıştır.

Araştırmada ele alınan örnekleme ilişkin Babalık Rolü Algısının ve İlk Baba Olma Yaşının Aile Katılımı alt ölçekleri üzerine path analizi diagramı Şekil 1 ve 2’de sunulmuştur.

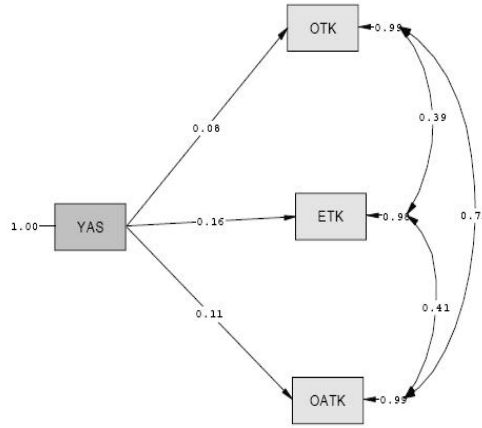
Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.00000, RMSEA=0.000

Şekil 1. Babalık Rolü Algısının Aile Katılımı alt ölçekleri üzerine path analizi diagramı

Şekil 1’de Aile katılımı alt ölçeklerinin bağımlı değişkenler olduğu modelde babalık rolü algısının farklı katılım türlerine etkisi Path analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Path analizi sonucunda babalık rolü algısı düzeylerinin, farklı katılım türlerinin düzeylerini, pozitif yönde istatistiksel olarak önemli düzeyde yordadığı bulunmuştur. Babalık Rolü algısındaki artış Okul Temelli Katılımı ($\beta = .23$, $t = 6.17$, $R^2 = .05$; $p < .01$), Ev Temelli Katılımını ($\beta = .43$, $t = 11.44$, $R^2 = .19$; $p < .01$) ve Okul Aile İş birliği Temelli Katılımını (β

=.16, $t= 4.25$, $R^2 = .05$; $p<.05$) anlamlı düzeyde yordamaktadır. Babalık Rolü Algısının, bağımlı değişkenler içinde en yüksek düzeyde yordadığı değişken, %19 oranında açıklanan varyasyon ile, Ev Temelli Katılım olmuştur.

Babalık rolü algısındaki artış, Okul Temelli Katılımı, Ev Temelli Katılım ve Okul Aile İş birliği Temelli Katılımı pozitif yönde etkilediği tahmin edilmektedir. Babalık Rolü Algısının, bağımlı değişkenler içinde, en yüksek düzeyde etkilediği değişken Ev Temelli Katılım olmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, babalık rolü algısında yüksek puan alan babaların, Aile katılımı da yüksek düzeyde çıkmıştır. Araştırma bulguları paralelinde yapılan çalışmalardan, Evans'ın (1997) araştırmasının sonuçlarına göre, babaların çoğunluğu ailedeki rollere geleneksel tutum içinde yaklaşmaktadır. Pedük (2004) tarafından yapılan araştırma sonuçları da babaların, çocuklarına karşı tutum ve davranışlarında, geleneklerin etkisinde kaldıklarını göstermektedir. Gaertner ve diğerleri (2007), otoriter görüşe sahip babaların, çocuğun bakımına, çocukla oyun oynamaya, öğretme işlerine nispeten daha az katıldıklarını bulmuştur.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.00000, RMSEA=0.000

Şekil 2. İlk Baba Olma Yaşının Aile Katılımı Alt Ölçekleri Üzerine Path Analizi Diagramı

Şekil 2'de Aile katılımı alt ölçeklerinin bağımlı değişkenler olduğu modelde ilk baba olma yaşının farklı katılım türlerine etkisi path analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Path analizi sonucunda, ilk baba olma yaşının, farklı katılım düzeylerini pozitif yönde istatistik olarak önemli düzeyde yordadığı bulunmuştur. İlk baba olma yaşı Okul Temelli Katılımı ($\beta = .08$, $t=$

2.06, $R^2 = .01$; $p < .05$), Ev Temelli Katılımı ($\beta = .16$, $t = 4.03$, $R^2 = .03$; $p < .01$) ve Okul-Aile İş birliği Temelli Katılımı ($\beta = .11$, $t = 2.83$, $R^2 = .01$; $p < .05$) anlamlı düzeyde yordamaktadır. İlk baba olma yaşının bağımlı değişkenler içinde en yüksek düzeyde yordadığı değişken, %3 oranında açıklanan varyasyon ile Ev Temelli Katılım olmuştur.

İlk baba olma yaşı yükseldikçe babanın Okul Temelli Katılımı, Ev Temelli Katılımı ve Okul-Aile İş birliği Temelli Katılımı da yükselmektedir. İlk baba olma yaşının, bağımlı değişkenler içinde, en yüksek düzeyde etkilediği değişken Ev Temelli Katılım olmuştur. İlk baba olma yaşı yükseldikçe Aile Katılımı Alt Ölçeklerinden alınan puanlar da yükselmektedir. Daha geç baba olanlar erken baba olanlara göre daha fazla katılım göstermektedir. Genç babalar mesleğinde yükselme, daha iyi ekonomik gelir elde etme için uğraş verirken çocuğun eğitimine katılımını aksatabilir (Sımsıkı, 2011). Fakat babaların, ilerleyen yaşla birlikte, mesleki ve ekonomik anlamda doyuma ulaşması, babalık konusunda daha deneyimli ve donanımlı olması, çocuğun eğitim sürecine daha etkin katılmasını sağlamış olabilir. Ev Temelli katılımın en yüksek puan almasının sebebi ise, çalışma saatlerinin dışında evde, akşamları veya hafta sonları aileyle ve çocukla birlikte zaman geçirilmesi olarak yorumlanabilir.

Poyraz (2007) ve Kuruçırak (2010) yaptıkları çalışmalarında benzer bulgulara ulaşmışlardır. Koçak (2004) da baba olanların babalığa geçiş esnasında bu rolle ilgili sık sık düşük yeterlilik algısı ve doyumsuzluk yaşadıklarını belirtmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların babalarının, görüşlerine dayalı olarak, babalık rolünü algılamalarıyla okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılım düzeylerinin incelenmesini amaçlayan araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

Çocuğun cinsiyetine göre yapılan analizler sonucunda söz konusu bağımlı değişkenlerden elde edilen puanlarda istatistiksel olarak önemli fark bulunmamıştır. Doğum sırasına göre Ev Temelli Katılım ve Babalık Rolü Algısı düzeylerinde istatistik olarak önemli farka rastlanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda ilk çocuğu olan babaların Ev Temelli Katılım düzeyleri ortanca çocuklu ve son çocuklu babalara göre yüksek olduğu halde ortanca çocuklu ve son çocuklu babaların Ev Temelli Katılım düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Babalık Rolü Algısı için yapılan Tukey gruplar arası çoklu testinde ise ilk çocuğu olan babaların Babalık Rolü Algı düzeyi, ortanca ve son çocuğu olan babalardan yüksek bulunmuştur. Ortanca ve son çocuğu olan babaların babalık rolü algı düzeyi iki grup arasında anlamlı fark göstermemiştir. Tek çocuklu babaların Ev Temelli Katılım ve Babalık Rolü Algısının daha yüksek olduğu görülmüştür. Okul Temelli Katılım, Okul-Aile İş

birliği Temelli Katılım ve Aile Katılımı (toplam) puanlarında kardeş sayısına göre farklar istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır.

Yaşları 40 ve üzerindeki babaların Okul-Aile İş birliği Temelli Katılımının istatistiksel olarak önemli düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak, 40 yaş ve üzerindeki babaların Aile Katılımı toplam puanları da istatistiksel olarak önemli düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Okul Temelli Katılım, Ev Temelli Katılım ve Babalık Rolü Algısı baba yaşına göre farklar istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır. Yüksek öğrenim düzeyindeki babaların Okul Temelli Katılım, Ev Temelli Katılım, Okul-Aile İş birliği Temelli Katılım, Aile Katılımı (toplam) ve Babalık Rolü Algısı lise düzeyine kadar öğrenim görmüş babalara göre daha yüksek çıkmıştır.

Aylık gelir düzeyine göre Okul Temelli Katılım, Ev Temelli Katılım, Aile Katılımı toplam puanları ve Babalık Rolü Algısı düzeylerinde istatistiksel olarak önemli farka rastlanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda yüksek gelir grubunda olan babaların orta ve düşük gelir grubunda yer alanlara göre Okul Temelli Katılım, Ev Temeli Katılım ve Aile Katılımı (Toplam) düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Orta ve düşük gelir grubundaki babaların Okul Temelli Katılım, Ev Temeli Katılım ve Aile Katılım (Toplam) puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Babalık Rolü Algısı için yapılan Tukey gruplar arası çoklu testinde ise Babalık Rolü Algısı en yüksekten en düşüğe doğru yüksek gelir düzeyi, orta gelir düzeyi ve alt gelir düzeyi olarak sıralanmıştır.

Değişkenler arasında hesaplanan Pearson korelasyonlarında, ilk baba olma yaşının Okul Temelli Katılımla korelasyonu anlamlı bulunmuştur. İlk baba olma yaşıyla, aile katılım ölçeği alt faktörleri ve toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. İlk baba olma yaşının Babalık Rolü Algısıyla korelasyonu önemli bulunmuştur. Aile katılımı alt ölçekleri ve toplam puanları arasında orta düzeyden yükseğe doğru sıralanan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. Babalık Rolü Algısıyla, Aile Katılım Ölçeği alt faktörleri ve toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonlar bulunmuştur.

Aile Katılımı alt ölçeklerinin bağımlı değişkenler olduğu modelde babalık rolü algısının farklı katılım türlerine etkisi Path analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Path analizi sonucunda babalık rolü algısı düzeylerinin farklı katılım türlerinin düzeylerini pozitif yönde istatistiksel olarak önemli düzeyde yordadığı bulunmuştur. Babalık Rolü algısındaki artış Okul Temelli Katılımı, Ev Temelli Katılımını ve Okul Aile İş birliği Temelli Katılımını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Babalık Rolü Algısının bağımlı değişkenler içinde en yüksek düzeyde yordadığı değişken %19 oranında açıklanan varyasyon ile Ev Temelli Katılım olmuştur. Aile katılımı alt ölçeklerinin bağımlı değişkenler olduğu modelde ilk baba olma yaşının farklı katılım türlerine etkisi path analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Path analizi sonucunda ilk baba olma yaşının farklı katılım düzeylerini pozitif yönde istatistik olarak

önemli düzeyde yordadığı bulunmuştur. İlk baba olma yaşı Okul Temelli Katılımı, Ev Temelli Katılımı ve Okul-Aile İş birliği Temelli Katılımı anlamlı düzeyde yordamaktadır. İlk baba olma yaşının bağımlı değişkenler içinde en yüksek düzeyde yordadığı değişken %3 oranında açıklanan varyasyon ile Ev Temelli Katılım olmuştur.

Babalar okulla yapılan işbirliğine daha fazla katkıda bulunma, çocuklarına düzenli planlı bir şekilde zaman ayırmalı bu zaman diliminde nitelikli etkinlikler yapmaya özen göstermelidirler. Babalar düzenli olarak haftanın belirli günlerinde çocuğun bakımı, okula getirilip götürülmesi vb. üstlenebilir. Babalar, babalık rolü ve çocuğun eğitimi konusunda diğer babalarla iletişim içinde olmaya daha çok önem verebilir. Bu onların deneyim paylaşımlarına ve çocuklarına karşı farklı bakış açısı kazanmalarına yardımcı olacaktır. Babalık rolü algısının olumlu olması, aile katılım çalışmalarıyla pozitif yönde ve güçlü bir şekilde ilişkili olduğundan eğitimciler, babaların ve diğer aile bireylerinin olumlu babalık rolü algısı gelişimine destek verebilir. Okul idaresi web sitesinde çocuğun gelişimi ve eğitimi hakkında babalara yönelik bilgiler vermelidir. Okul öncesi eğitim kurumlarında baba katılımını özendirici uygulamalar ve ortamlar düzenlenmeli, yalnızca babalara yönelik etkinlikler yapılmalıdır. Değişik yaştaki babalar bir araya getirilerek birbirleriyle deneyimlerinin paylaşılması, sağlanabilir. Babalar arası jenerasyon karşılaştırılması yapılabilir. Okul öncesi eğitim kurumlarında babanın aile katılımına yönelik uygulamalar, ayrıntılı biçimde analiz edilerek uygulamada karşılaşılan sorunlar belirlenebilir. Basın-yayın yoluyla, babaların çocuğun yaşamındaki önemi belirtilerek baba eğitimimin önemi vurgulanabilir. Ebeveyn ve baba olmaya yönelik, liselerde ve üniversitelerde dersler konulabilir. Ülke genelinde MEB ve sivil toplum örgütleri iş birliği ile baba eğitimi programları geliştirilerek uygulanması ve yaygınlaştırılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

ARAL N. BARAN G., GÜRSOY F., AKYOL-KÖKSAL, A.YILDIZ-BIÇAKÇI M., BÜTÜN-AYHAN A. ve ERDOĞAN S. (2006). *Okul öncesi dönemde çocuğu olan anne babaların aile eğitimine yönelik görüşlerinin incelenmesi*. 3. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi, 3. Uluslararası Çocuk Filmleri Festivali Özet Kitabı, İstanbul.

BOWLBY J. (1998). "Developmental psychiatry comes of age." *Am J Psychiatry* 145:1-10.

COLEY R. L., MORRIS J. E. (2002). "Comparing Father and Mother Reports of Father Involvement among Low-Income Minority Families" , *Journal of Marriage and Family*, 64, 982-997.

CSATILLO J., WELCH G., SARVE C. (2010). "Fathering: The Relationship Between Fathers Residence, Fathers' Sociodemographic Characteristics, and Father Involvement," *Matern Child Health Journal*.

DİNÇER Ç. (2004). *Babaların 3-6 Yaş Grubundaki Çocukların Eğitimine ve Bakımına Katılım Durumlarının İncelenmesi*. Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimine Yansımaları. İstanbul: OMEP, 517-528.

EVANS C. (1997). Turkish Fathers Attitudes to and Involvement in their Fathering Role: a Low Socio-economic Sample, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi.

GÜRŞİMŞEK İ., KEFİ S. ve GİRGİN G. (2005). Okulöncesi Eğitimde Babaların Eğitime Katılım Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, 14. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı.

GÜRŞİMŞEK İ., KEFİ S. ve GİRGİN G. (2007). Okulöncesi Eğitime Babaların Katılım Düzeyi İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi' *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (H. U. Journal of Education) 33: 181-191.

HAMAMCI Z. (2005). Üç-altı yaşlarında çocukları olan anne ve babaların aile eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 30, (319). Web adresi: <http://www.cagdasegitim.org/?set=aylik&arsiv=200504>.

HUDSON D., ELEK S. & FLECK M. (2001). First time Mothers' and Fathers' transition to parenthood: Infant care self-efficacy, parenting satisfaction, and infant sex. *Issues in Comprehensive Pediatrics*, 24: 31-43.

HOFFMAN L. (1977). *The effect of maternal employment on the child* : areview of the research. *Development Psychology* 10 March, 2004-228.

ISHII-KUNTZ M., MAKİNO K., KATO K., TSUCHIYA M. (2004). "Japanese Fathers of Preschoolers and Their Involvement in Child Care", *Journal of Marriage and Family*, 66, . 779-791.

KAYA Ö. M. (2002). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlara Ailelerin İlgi Ve Katılımları İle Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Aile Eğitimine Katkısı Konusunda Anne-Baba Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir

KURUÇIRAK Ş. (2010). 4-12 Aylık Bebeği Olan Babaların, Babalık Rolü Algısı İle Bebek Bakımına Katılımı Arasındaki İlişki. Yüksek lisans tezi Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

KUZUCU Y. (1999). *Babalarıyla Çatışma Düzeyi Yüksek ve Düşük Olan Ergenlerin ve Babaların Babalık Rolüne İlişkin Algılarının Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

KOÇAK A. A (2004). Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu, *AÇEV Yayınları*, İstanbul

LAMB M. E. (2010). *The Rol of The Father in Child Development*.(5th edition). United States of America.(Chapter 1, How Do Fathers Influence Children's Development? Let Me Count the Ways). 1-22.

- MARSİGLIO W. (1991). Paternal Engagement Activities with Minor Children, *Journal of Marriage and Family*, 53/4, pp. 973-986.
- PAULSON J.F., DAUBER S.E., LEİFERMAN J.A. (2010). Parental Depression, Relationship Quality, and Nonresident Father Involvement with their Infants. *Journal of Family Issues*, 32(4) 528-549.
- PARKE D.R (1985). *Fathers*, Cambridge, Mass: Harward Universty Press
- PEDÜK Ş. B. (2004). *Anne-Babaların Kullandığı Sevgi Sözcüklerine Bir Bakış*. Kültürlerin Buluşması: Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimine Yansımaları. İstanbul: OMEP. 351-361.
- PİLİÇER, N. (2008). Okul Öncesi Eğitimde Anne Baba Katılımı, http://www.bursameb.gov.tr/AyinYazisi/OkulOncesi_ka.asp?faaliyet=saydir&i d1
- PİRA, A., ELGÜN, A. (2004). Toplumsal Cinsiyeti İnşaa Eden Bir Kurum Olarak Medya; Reklamlar Aracılığıyla Ataerkil İdeolojinin Yeniden Üretilmesi. *Ege Üniversitesi*, 526-537.
- PONTES, C. M. (2006). Building a Place for The Father as an Ally for Breast Feeding. *Midwifery*, 1-7.
- POYRAZ M. (2007). Babaların Babalık Rolünü Algılamalarıyla Kendi Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi.
- SEÇER Z., ÇELİKÖZ, N., YAŞA, S. (2007). Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Babalarının Babalığa Yönelik Tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı 18 425-438
- SEMEMOĞLU, N. (2004). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim.*: Gazi Kitabevi. Ankara
- SIMSIKI, H. (2011). Baba Katılımının Ebeveyn Tutumu, Bağlanma Stili ve Çift Uyumu Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TAŞKIN, N., ERKAN S. (2009). Babalara Verilen Eğitimin Babaların Çocuklarıyla İlgilenmelerine Etkisi: Deneysel Bir Çalışma, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (H. U. Journal of Education) 37: 136-148 [2009].
- TEZEL ŞAHİN F., ÖZBEY S. (2009). Okul Öncesi Eğitim Programlarında Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarında Baba Katılımının Yeri ve Önemi, *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* sayı cilt 5 no 17, s.30-39.
- TEZEL ŞAHİN, F., ÖZYÜREK, A. (2010). *Anne Baba Eğitimi ve Okul Öncesinde Aile Katılımı* Morpa Yayınları 2010 İstanbul.

TİEDJE, L. B., DARLING-FISHER, C. (1996). Fatherhood Reconsidered: A Critical Review. *Journal of Research in Nursing & Health*, 19: 471- 484.

TİMURTURKAN, M. (2009). Sosyal Problemler Sosyolojisi: Dünya'dan ve Türkiye'den Örnekler. *Ankara: Siyasal Yayıncılık*, 138-141,144,145,153,155. (Editör: Nurşen Adak).

ÜNLÜ, Ş (2010). Being Fathered and Being a Father: Examination of the General Pattern of Turkish Fathers' and Their Own Fathers' Involvement Level for Children Between the Ages of 0-8, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

ÜNÜVAR, P. (2008). Babaların 3-6 Yaş Grubu Çocuklarıyla Geçirdikleri Zamanın Niteliğini Belirleme ve Geliştirme, . Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü KONYA.

YILMAZÇETİN, C. (2003). Babanın Katılımı ve Ergen Öncesi Çocukların Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişki. Boğaziçi Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

ZEMBAT, R., UNUTKAN, Ö.P. (2001). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları. 30-60.